

Elżbieta Kołodziej, Grzegorz Wesolowski

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

ROLA BANKU SPÓŁDZIELCZEGO W KREOWANIU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA OBSZARACH WIEJSKICH POWIATU WŁODAWSKIEGO

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest określenie znaczenia banku spółdzielczego we wspieraniu inicjatyw przedsiębiorczych na obszarach wiejskich. Opracowanie przygotowano na podstawie wyników badań przeprowadzonych na grupie 30 przedsiębiorstw. Działaniem, które może wywierać znaczący wpływ na powstawanie i funkcjonowanie przedsiębiorstw wiejskich, jest wsparcie kredytowe ze strony banku spółdzielczego. Niestety stopień wykorzystania przez osoby przedsiębiorcze takiego wsparcia jest stosunkowo niewielki. Przedsiębiorcy przy zakładaniu i prowadzeniu firmy wykorzystują w większości środki własne, traktując zaciąganie kredytu jako ostateczność.

Słowa kluczowe: banki spółdzielcze, przedsiębiorczość, kredyty.

1. Wstęp

Spadek opłacalności produkcji rolniczej oraz konieczność nieustannej rywalizacji o rynki zbytu z producentami rolnymi z krajów zachodnioeuropejskich sprawiają, iż zmniejsza się odsetek gospodarstw będących w stanie funkcjonować tylko w oparciu o dochody uzyskiwane z działalności rolniczej. Tym samym znaczenia nabierają działania mające na celu wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich, a w szczególności aktywizację mieszkańców wsi w zakresie podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej¹. Coraz częściej zwraca się uwagę na aspekt niewykorzystanych potencjałów przedsiębiorczości tychże terenów. Uruchamianie działalności gospodarczej traktowane jest jako główne rozwiązanie w walce z rosnącym bezrobociem

¹ M. Kłodziński, *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich*, [w:] *Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich wschodniego i zachodniego pogranicza*, red. M. Kłodziński, A. Rosner, PAN IRWiR, Warszawa 2000, s. 30-31.

oraz sposób aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi². Wyjątkowej wagi w tym aspekcie nabiera rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw, one bowiem stanowią zdecydowaną większość inicjatyw gospodarczych realizowanych na terenach wiejskich. To właśnie te podmioty w największym stopniu mogą wpływać na powstawanie nowych miejsc pracy, racjonalną alokację zasobów, wprowadzanie innowacyjnych zmian, a także poprawę kondycji finansowej i atrakcyjności inwestycyjnej środowiska wiejskiego, w którym funkcjonują³.

Rozpoczęcie i prowadzenie jakiegokolwiek działalności gospodarczej wiąże się z koniecznością zgromadzenia odpowiedniego kapitału. Dzięki niemu możliwe jest zarówno finansowanie rozwoju, jak i bieżącej działalności przedsiębiorstwa⁴. Pomimo iż większość podmiotów z sektora MŚP funkcjonujących na obszarach wiejskich powstaje w głównej mierze w oparciu o środki własne założycieli, w wielu przypadkach konieczne jest wykorzystanie do tego celu zewnętrznych źródeł finansowania. Kluczową rolę odgrywa w tym kredyt bankowy.

Fakt, iż małe i średnie przedsiębiorstwa charakteryzują się lokalnym zasięgiem działania, często stosunkowo krótkim okresem funkcjonowania i małym doświadczeniem znacząco wpływa na możliwość korzystania przez nie ze wsparcia finansowego ze strony banku⁵. Wysokie koszty kredytów, wygórowane formy zabezpieczeń, zbyt skomplikowane procedury skutecznie zniechęcają przedsiębiorców wiejskich do korzystania z kredytów udzielanych przez banki komercyjne. Banki spółdzielcze, dzięki odejściu od zasady maksymalizacji zysku jako istoty funkcjonowania, mają możliwość dostarczania tańszych kredytów swoim udziałowcom, jak też członkom społeczności lokalnej, w której funkcjonują. Stają się przez to doskonałą alternatywą dla banków komercyjnych, które w swym działaniu zakładają osiągnięcie jak największych profitów z prowadzonej działalności. Lokalny zakres działania, a tym samym dobra znajomość klientów i środowiska pozwala na lepsze określenie poziomu wymaganych zabezpieczeń i podejmowanie szybkich decyzji. Nabiera to szczególnego znaczenia w przypadku nadarzających się okazji inwestycyjnych⁶.

² I. Wielewska, *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich jako efekt zrównoważonego rozwoju i jej wspieranie*, [w:] *Zrównoważony i trwały rozwój wsi i rolnictwa*, red. M. Adamowicz, Wydawnictwo SGGW w Warszawie, Warszawa 2006, s. 65.

³ E. Niedzielski, *Małe przedsiębiorstwa na terenach wiejskich – w teorii i praktyce*, [w:] *Agrobiznes – pozarolnicze przedsięwzięcia gospodarcze na obszarach wiejskich*, red. L. Pałasz, Wydawnictwo Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej Akademii Rolniczej w Szczecinie, Szczecin 1998, s. 31-38.

⁴ T. Piecuch, *Kapitał w procesie podejmowania i prowadzenia przedsiębiorczej działalności gospodarczej*, [w:] *Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – szanse i zagrożenia*, red. K. Jaremczuk, PWSZ w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2003, s. 310-319.

⁵ J. Grzywacz, *Źródła finansowania nowego przedsięwzięcia*, [w:] *Przedsiębiorczość. Jak założyć i prowadzić własną firmę*, red. H. Godlewska-Majkowska, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa 2009, s. 139-165.

⁶ Adamowicz M., Kołodziej E., *Uwarunkowania i następstwa konkurencyjności banków spółdzielczych*, [w:] *Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1118*, red. S. Urban, Wydawnictwo AE, Wrocław 2006, s. 17-24.

Zdaniem A. Sopoćki to właśnie banki spółdzielcze z racji swojej wielkości i zasięgu działania są w stanie w najlepszy sposób finansować przedsięwzięcia kredytowe małych i średnich przedsiębiorstw. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa ukierunkowanie banku spółdzielczego na lokalną przedsiębiorczość⁷. Banki spółdzielcze, oferując niskie prowizje oraz szybką i sprawną obsługę, zyskują uznanie wśród klientów sektora MŚP. Bliskość placówek oraz znajomość klientów z pracownikami banku sprawia, że banki spółdzielcze postrzegane są jako banki bezpieczne i wiarygodne. Fakt ten często wpływa na podejmowanie działań przedsiębiorczych – ograniczenie poczucia anonimowości banku sprawia, że klienci minimalizują obawy natury psychologicznej, związane z korzystaniem z kredytowania działalności.

2. Zakres i metoda badań

Niniejsze opracowanie przygotowano na podstawie badań empirycznych z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety. Zakres podmiotowy badań obejmował grupę 30 przedsiębiorstw funkcjonujących w gminach wiejskich powiatu włodawskiego i znajdujących się w polu oddziaływania Banku Spółdzielczego w Parczewie, Oddział we Włodawie. Gminy, w których działały badane podmioty gospodarcze (gminy: Wiryki, Włodawa, Hanna oraz Hańsk), zlokalizowane były w bezpośrednim sąsiedztwie miasta, w którym funkcjonuje placówka wspomnianego banku. Zakres przedmiotowy badań obejmował opinie przedsiębiorców odnośnie do oceny wpływu działań ukierunkowanych na rozwój obszarów wiejskich i pobudzanie inicjatyw przedsiębiorczych podejmowanych przez banki spółdzielcze i samorządy lokalne. W trakcie badań uzyskano również informacje dotyczące stosunku przedsiębiorców do wsparcia kredytowego ze strony banku spółdzielczego i stopnia jego wykorzystania. Przedsiębiorcy ocenili również wpływ wsparcia kredytowego banku spółdzielczego na rozwój i funkcjonowanie przedsiębiorstw wiejskich.

Badania przeprowadzono wiosną 2010 roku. Zakres czasowy badań obejmował lata 2007-2009. Przy omawianiu otrzymanych wyników zastosowano podział respondentów na 4 podgrupy: przedsiębiorstwa prowadzące działalność handlową (14 podmiotów), usługową (9 podmiotów), produkcyjną bądź przetwórczą (3 podmioty) oraz mieszaną (4 podmioty).

3. Charakterystyka populacji badanych przedsiębiorstw

Spośród przedsiębiorstw objętych badaniami ankietowymi 97% stanowiły indywidualne działalności gospodarcze. Tylko jedno przedsiębiorstwo miało odmienną formę organizacyjno-prawną – posiadało status spółki jawnej. Najwięcej analizo-

⁷ Sopoćko A., *Finansowanie wzrostu gospodarczego w Polsce*, [w:] *Fenomen transformacji. Próba analizy*, red. A. Nowak, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania UW, Warszawa 2005, s. 81-109.

wanych przedsiębiorstw (46,7%) prowadziło działalność handlową. Działalność usługową prowadziło 9 przedsiębiorstw (30%), a 4 przedsiębiorstwa prowadziły działalność mieszaną. Najmniejszą grupę stanowiły natomiast przedsiębiorstwa prowadzące działalność produkcyjną bądź przetwórczą (10%). Wśród przedsiębiorców grupy największe pod względem liczebności stanowiły osoby w wieku pomiędzy 26 a 35 rokiem (33%) i powyżej 45 roku życia (30%). Najmniejszą zaś grupę stanowili przedsiębiorcy poniżej 25 roku życia (10%). Z otrzymanych danych wynika, że 63,3% ogółu przedsiębiorców objętych badaniami stanowili mężczyźni. Ponad połowa przedsiębiorców (56,7%) zadeklarowała posiadanie wykształcenia średniego. Wykształcenie wyższe zadeklarowało natomiast 23,3% respondentów. Najliczniejszą grupę przedsiębiorstw pod względem długości funkcjonowania na rynku stanowiły przedsiębiorstwa działające od 6 do 10 lat (26,7%) oraz od 4 do 5 lat (23,3%). Dane dotyczące omawianego zagadnienia zestawiono w tab. 1.

Tabela 1. Charakterystyka respondentów i okres funkcjonowania przedsiębiorstw, w których przeprowadzono badania ankietowe

Cecha	Liczba wskazań	Struktura [%]
Wiek w latach:		
do 25	3	10,0
26-35	10	33,3
36-45	8	26,7
powyżej 45	9	30,0
Płeć:		
kobieta	11	36,7
mężczyzna	19	63,3
Wykształcenie:		
podstawowe	0	0,0
zawodowe	6	20,0
średnie	17	56,7
policealne	0	0,0
wyższe	7	23,3
Okres funkcjonowania przedsiębiorstwa w latach:		
poniżej 1	6	20,0
1-3	3	10,0
4-5	7	23,3
6-10	8	26,7
powyżej 10	6	20,0
Rodzaj prowadzonej działalności:		
handel	14	46,7
usługi	9	30
produkcja i przetwórstwo	3	10
działalność mieszana	4	13,3

Wyniki badań wskazują, że 70% przedsiębiorstw zatrudniało mniej niż 5 pracowników, 17% podmiotów zatrudniało od 5 do 10 osób. Natomiast 13% podmiotów nie zatrudniało pracowników w ogóle. W związku z otrzymanymi informacjami każdą z badanych jednostek można zaliczyć do grupy mikroprzedsiębiorstw.

Zgodnie ze wskazaniami respondentów 25% przedsiębiorstw obejmowało swoją działalnością obszar miejscowości, w której były zlokalizowane. Charakterystycznymi podmiotami dla takiego terenu działania były sklepy spożywcze lub spożywczo-przemysłowe. Obszar działania obejmujący powiat, województwo oraz wykraczający poza terytorium kraju zadeklarowało po 6 podmiotów (m.in. firmy spedycyjne i transportowe, zakłady stolarskie). Najmniejsze grupy pod względem liczebności stanowiły przedsiębiorstwa funkcjonujące na terytorium kraju bądź gminy (obydwie grupy stanowiły po 6,6% ogółu). Ponad 2/3 przedsiębiorców (66,6%) utrzymuje swoje gospodarstwa domowe przede wszystkim z dochodów uzyskanych z prowadzonej działalności gospodarczej. Dla 16,7% respondentów głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego było gospodarstwo rolne, a dla 6,6% respondentów źródłem tym było wynagrodzenie uzyskiwane z pracy etatowej. Trzej przedsiębiorcy utrzymywało swoje gospodarstwa domowe z dwóch źródeł dochodu – dwóch uzyskiwało dochody z przedsiębiorstwa i pracy etatowej, natomiast jeden uzyskiwał dochody z tytułu prowadzenia firmy i otrzymywanej renty. Przedsiębiorcy poproszeni o wskazanie maksymalnie 5 przesłanek mających wpływ na założenie własnej działalności gospodarczej najczęściej wskazywali chęć wykorzystania nadarżającej się okazji i zarobienia dodatkowych pieniędzy (56,7% wskazań), chęć poprawy swojej pozycji społecznej (33,3%), chęć uniezależnienia się od innych podmiotów (33,3%) oraz niewystarczające dochody z prowadzonego gospodarstwa rolnego (23,3%). Wskazania te świadczą o wykazywaniu przez respondentów postaw przedsiębiorczych. Na uwagę zasługuje fakt, że zaledwie 5 przedsiębiorców za czynnik decydujący o założeniu własnej działalności gospodarczej przyjęło korzystne warunki pozyskania środków finansowych na założenie przedsiębiorstwa. Żaden z respondentów nie wskazał wsparcia samorządu lokalnego, banków bądź instytucji rozwoju lokalnego jako bodźca do stworzenia własnej działalności gospodarczej.

4. Wsparcie kredytowe a rozwój przedsiębiorczości

W trakcie badań respondenci poproszeni zostali o wskazanie źródeł pochodzenia środków finansowych wykorzystanych do założenia działalności gospodarczej. Należy nadmienić, że ankietowani mogli wskazać jednocześnie kilka źródeł finansowania inwestycji. Wyniki wskazują, że aż 80% przedsiębiorców do uruchomienia przedsięwzięcia wykorzystano środki własne, 43,3% respondentów wskazało wykorzystanie w tym celu kredytu bankowego, a 26,7% otrzymało wsparcie ze środków UE. Przedsiębiorcy na założenie działalności w najmniejszym stopniu wykorzystali środki pochodzące z powiatowego urzędu pracy (3,3%).

Udzielanie tanich kredytów przedsiębiorstwom funkcjonującym na obszarach wiejskich zostało ocenione przez respondentów jako działanie podejmowane przez banki spółdzielcze i samorządy lokalne mające największy wpływ na rozwój obszarów wiejskich i pobudzanie inicjatyw przedsiębiorczych (ocena średnia 3,5)⁸. Zdaniem ankietowanych działanie to wywierało większy wpływ na rozwój przedsiębiorczości niż działania nakierowane na poprawę infrastruktury gminy i powiatu (3,1), działania promocyjne gminy i powiatu na zewnątrz (3,0) oraz działania promujące wyroby i produkty regionalne (2,6). Najmniejszy wpływ, według przedsiębiorców, miały takie działania, jak: tworzenie lokalnych agencji rozwoju i ośrodków doradczych (2,2) oraz udzielanie gwarancji i poręczeń kredytowych dla nowopowstających przedsiębiorstw (2,2).

Wytlumaczeniem rozbieżności, jaka występuje pomiędzy stopniem wykorzystania kredytów a oceną ich wpływu na rozwój przedsiębiorczości, mogą być odpowiedzi ankietowanych na temat gotowości do odstąpienia bankowi części władzy nad prowadzonym przez nich przedsiębiorstwem w zamian za wsparcie finansowe⁹. Przedsiębiorcy zapytani, czy byliby skłonni podjąć taką decyzję w sytuacji, gdy ich przedsiębiorstwo znajdowałoby się w dobrej sytuacji finansowej, w 50% raczej nie wyraziliby na to zgody, a 43,3% zdecydowanie nie zgodziłoby się na taki krok. W sytuacji gdy przedsiębiorstwo znalazłoby się w krytycznej sytuacji finansowej, 40% przedsiębiorców raczej nie przyjąłoby takiego wsparcia, jednocześnie 1/3 pozytywnie rozpatrzyłaby taką propozycję. Podobne wyniki uzyskano dla założenia, w którym wsparcie miałoby dotyczyć nowo powstającego przedsiębiorstwa – przy czym należy podkreślić, iż 10% przedsiębiorców zdecydowanie skorzystałoby z takiej możliwości przy zakładaniu działalności gospodarczej.

W dalszej części badań uzyskano informacje dotyczące postrzegania przez przedsiębiorców roli kredytów bankowych w funkcjonowaniu działalności gospodarczej. Zdaniem blisko 30% respondentów główną rolą kredytu było dostarczanie kapitału potrzebnego do realizacji koniecznych inwestycji. Znaczna część ankietowanych (19,7%) wskazała istotną rolę kredytów we wspieraniu bieżącego funkcjonowania firmy. Zdaniem 18,3% przedsiębiorców kredyty umożliwiają rozwój firmy. W opinii badanych kredyty pełnią najmniejszą rolę przy zmianie kierunku prowadzonej działalności i wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań (kolejno 5,6% i 2,8% ogółu wskazań).

⁸ Skala ocen: 4 – bardzo duży wpływ, 3 – duży wpływ, 2 – średni wpływ, 1 – mały wpływ, 0 – brak wpływu.

⁹ Należy nadmienić, że jest to rozważanie czysto teoretyczne, gdyż banki nie mają możliwości inwestowania w podmioty gospodarcze nie posiadające osobowości prawnej.

5. Działania banku spółdzielczego wpływające na rozwój przedsiębiorczości

W trakcie badań 43% respondentów zadeklarowało korzystanie ze wsparcia kredytowego banku spółdzielczego. Z przeprowadzonych badań wynika, że w latach 2007-2009 analizowane podmioty 29 razy uzyskały kredyty w banku spółdzielczym. Ponad 72% kredytów przyznanych przez bank spółdzielczy badanym przedsiębiorstwom nie przekraczało kwoty 50 tys. zł, z czego blisko 59% stanowiły kredyty do 10 tys. zł. W największym stopniu z kredytów uzyskiwanych z banku spółdzielczego korzystały przedsiębiorstwa prowadzące działalność produkcyjną (przetwórczą) oraz przedsiębiorstwa świadczące usługi. Najczęściej preferowaną formą kredytu był kredyt inwestycyjny. Dane dotyczące liczby i rodzajów oraz kwot zaciąganych kredytów w bankach spółdzielczych w latach 2007-2009 wskazują, że najliczniejszą grupę kredytobiorców banku spółdzielczego stanowiły przedsiębiorstwa prowadzące działalność usługową. W najmniejszym stopniu ze wsparcia kredytowego banku spółdzielczego korzystały natomiast przedsiębiorstwa prowadzące działalność mieszaną. Przyczyn takiego zjawiska można doszukiwać się w tym, że przedsiębiorstwa usługowe charakteryzują się wysokim stopniem specjalizacji, a tym samym małą zdolnością do zmiany kierunku prowadzonej działalności. Przedsiębiorstwa te, aby utrzymać pozycję konkurencyjną względem rynkowych rywali, muszą stale inwestować w rozwój, który nie jest możliwy bez dodatkowych zewnętrznych źródeł finansowania. Stopień korzystania ze wsparcia kredytowego banków spółdzielczych przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność mieszaną wynika z wysokiej dywersyfikacji ich aktywności gospodarczej, co umożliwia im lepsze dostosowywanie się do wahań rynkowych, jednocześnie ograniczając konieczność korzystania ze wsparcia kredytowego ze strony banków. Należy nadmienić, że najwięcej kredytów w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo zaciągały firmy prowadzące działalność produkcyjną bądź przetwórczą. Średnio jedno przedsiębiorstwo prowadzące tego typu działalność zaciągnęło więcej niż dwa kredyty w latach 2007-2009 (2,33). Liczba kredytów zaciąganych przez podmioty gospodarcze prowadzące działalność usługową lub handlową w badanym okresie w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo była bliska jedności. W najmniejszym stopniu ze wsparcia kredytowego w bankach spółdzielczych w przeliczeniu na jeden podmiot korzystały firmy prowadzące działalność mieszaną – kredyty zaciągało średnio co drugie przedsiębiorstwo prowadzące tego typu działalność.

Badania wykazały, że przedsiębiorstwa handlowe przeznaczyły uzyskane z banku spółdzielczego kredyty na stworzenie miejsc pracy, zakup materiałów lub towarów oraz bieżące funkcjonowanie. W przedsiębiorstwach usługowych przyznane kredyty spożytkowane zostały na zakup maszyn i sprzętu niezbędnego do prowadzenia działalności oraz zakup materiałów i towarów oraz bieżące regulowanie zobowiązań. Natomiast w przypadku przedsiębiorstw produkcyjnych lub przetwórczych wsparcie kredytowe banku spółdzielczego przeznaczone było w głównej mierze na

zakup maszyn i urządzeń produkcyjnych, a także środków transportowych. Przedsiębiorstwa prowadzące działalność mieszaną posiłkowały się wsparciem kredytowym w szczególności przy tworzeniu nowych miejsc pracy, zakupie środków transportowych, budowie pomieszczeń gospodarczych, zakupie materiałów i towarów oraz regulowaniu bieżących zobowiązań (tab. 2).

Tabela 2. Stopień realizacji założonych celów jednostek w wyniku zaciągnięcia kredytów w banku spółdzielczym w kolejnych latach po uzyskaniu kredytu (ocena średnia)

Cel	Wpływ kredytu na realizację celu w kolejnych latach po uzyskaniu kredytu		
	rok I	rok II	rok III
1	2	3	4
Działalność handlowa			
Stworzenie nowych miejsc pracy	4,0	0,0	0,0
Rozszerzenie zakresu terytorialnego prowadzonej działalności	–	–	–
Zmiana kierunku/rodzaju prowadzonej działalności	–	–	–
Inwestycje w ochronę środowiska	–	–	–
Zakup maszyn i urządzeń produkcyjnych	–	–	–
Zakup środków transportowych	–	–	–
Budowa lub modernizacja pomieszczeń gospodarczych	–	–	–
Zakup materiałów lub towarów	3,0	0,0	0,0
Bieżące regulowanie zobowiązań	2,5	2,5	2,5
Działalność usługowa			
Stworzenie nowych miejsc pracy	2,5	1,0	1,0
Rozszerzenie zakresu terytorialnego prowadzonej działalności	1,5	1,0	1,0
Zmiana kierunku/rodzaju prowadzonej działalności	–	–	–
Inwestycje w ochronę środowiska	–	–	–
Zakup maszyn i urządzeń produkcyjnych	3,0	1,0	–
Zakup środków transportowych	1,5	2,0	0,0
Budowa lub modernizacja pomieszczeń gospodarczych	2,5	1,0	3,0
Zakup materiałów lub towarów	3,0	1,0	1,0
Bieżące regulowanie zobowiązań	2,8	2,7	3,0
Działalność produkcyjna/przetwórcza			
Stworzenie nowych miejsc pracy	1,0	0,5	1,5
Rozszerzenie zakresu terytorialnego prowadzonej działalności	0,0	0,0	1,0
Zmiana kierunku/rodzaju prowadzonej działalności	0,0	0,0	0,0
Inwestycje w ochronę środowiska	0,0	1,0	1,0
Zakup maszyn i urządzeń produkcyjnych	1,7	1,3	1,3
Zakup środków transportowych	1,7	1,0	0,7
Budowa lub modernizacja pomieszczeń gospodarczych	1,5	1,5	1,0
Zakup materiałów lub towarów	1,0	2,5	0,5
Bieżące regulowanie zobowiązań	0,5	0,5	0,5

1	2	3	4
Działalność mieszana			
Stworzenie nowych miejsc pracy	3,0	–	–
Rozszerzenie zakresu terytorialnego prowadzonej działalności	2,0	–	–
Zmiana kierunku/rodzaju prowadzonej działalności	0,0	–	–
Inwestycje w ochronę środowiska	0,0	–	–
Zakup maszyn i urządzeń produkcyjnych	1,0	–	–
Zakup środków transportowych	3,0	–	–
Budowa lub modernizacja pomieszczeń gospodarczych	3,0	1,0	0,0
Zakup materiałów lub towarów	3,0	–	–
Bieżące regulowanie zobowiązań	3,0	–	–

Klucz: 0 – brak wpływu; 1 – mały wpływ; 2 – średni wpływ; 3 – duży wpływ; 4 – bardzo duży wpływ

Źródło: opracowanie własne.

W trakcie badań przedsiębiorcy zostali poproszeni również o ocenę wpływu kredytów, uzyskanych przez nich w banku spółdzielczym, na realizację poszczególnych celów. Analizując uzyskane dane, zestawione w tab. 2, można wnioskować, iż największy wpływ wsparcia kredytowego na realizację planów zadeklarowały przedsiębiorstwa prowadzące działalność usługową. Otrzymane wsparcie finansowe w ocenie tej grupy podmiotów wywarło dość duży wpływ w większości założonych przez nie celów, a jego efekty były jeszcze dostrzegane w trzecim roku po jego uzyskaniu. Respondenci wskazywali, że po upływie 3 lat od uzyskania kredytu wywierał on duży wpływ na realizację takich celów, jak budowa i modernizacja pomieszczeń gospodarczych i bieżące regulowanie zobowiązań.

Na uwagę zasługuje również to, iż uzyskane wsparcie kredytowe, niezależnie od grupy analizowanych podmiotów, ma największy wpływ na realizację inwestycji w pierwszym roku po jego uzyskaniu. Może to dowodzić, że stanowi ono tylko uzupełnienie niewystarczających środków własnych. Dane te wskazują również, iż realizowane inwestycje są wymuszane koniecznością, a nie chęcią wprowadzania innowacyjnych rozwiązań. Szczególnie godne uwagi jest to, że kredyty uzyskane z banku spółdzielczego w każdej grupie analizowanych działalności gospodarczych zostały przeznaczone na stworzenie miejsc pracy – niestety efekt wsparcia kredytowego w tym aspekcie był chwilowy. Jednakże jest to bardzo pozytywne w obecnej sytuacji na rynku pracy w powiecie włodawskim¹⁰.

¹⁰ W 2009 roku stopa bezrobocia sięgnęła 20,6% i wykazywała tendencję do wzrostu w stosunku do roku poprzedniego. Wartość ta wyraźnie przewyższa średnie stwierdzone dla kraju (11,9%), jak i województwa (12,8%) w roku 2009. Liczba bezrobotnych mieszkańców obszarów wiejskich wg Banku Danych Regionalnych w tym samym roku wynosiła 2293, co stanowiło 66,7% ogółu bezrobotnych w powiecie włodawskim.

Przedsiębiorcy zostali zapytani o ocenę aktualnej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Ponad 43% respondentów ocenia ją jako dobrą, a dokładnie 40,0% właściciele przedsiębiorstw określiło pozycję swojej firmy jako średnią. Zaledwie 2 respondentów wskazało, że sytuacja ekonomiczna ich przedsiębiorstwa jest bardzo dobra. Natomiast 3 przedsiębiorców wskazało duże trudności swojego podmiotu.

W gronie przedsiębiorstw objętych badaniami najwięcej (43,3%) wyraziło zamiar modernizowania przedsiębiorstwa i inwestowania w jego rozwój w ciągu 3 najbliższych lat. Kolejnymi najczęściej deklarowanymi celami były poszerzenie zakresu działalności przedsiębiorstwa oraz poszukiwanie nowych rynków zbytu. Takie plany zadeklarowało odpowiednio 36,7% i 30,0% przedsiębiorców. Gotowość zatrudnienia nowych pracowników zgłosiło 26,7% respondentów. Osiem jednostek gospodarczych objętych badaniami w trakcie 2-3 najbliższych lat zamierza uzależnić inwestycje od opłacalności działalności. Wskazane wartości obrazują gotowość przedsiębiorców do inwestowania w prowadzoną działalność.

6. Podsumowanie

Dane uzyskane w trakcie badań pozwalają stwierdzić, że podmioty funkcjonujące na obszarach wiejskich powiatu włodawskiego wykazują cechy charakterystyczne dla jednostek przedsiębiorczych. W swych planach zakładają rozwój i modernizację prowadzonej działalności. Niestety czynnikiem ograniczającym podejmowanie tego typu kroków jest niedostatek kapitału potrzebnego do realizacji zakładanych projektów.

Pomimo że blisko połowa przedsiębiorców określiła działalność swojej firmy jako dobrą, to niewielu z nich jest gotowych wystąpić do banku o kredyt. Wynika to w głównej mierze ze sposobu postrzegania tego rodzaju wsparcia. Dla wielu respondentów zaciąganie kredytu bankowego w trakcie prowadzenia działalności było ostatecznością. Mimo że przedsiębiorcy dostrzegają znaczenie kredytów bankowych jako stymulatorów przedsiębiorczości, głównym źródłem finansowania nowej działalności pozostają kapitały własne. Kredyty traktowane są jako uzupełnienie środków własnych. Jest to skutkiem m.in. tego, że pozyskanie kapitałów z kredytów bankowych wiąże się z ponoszeniem relatywnie wysokich kosztów. Ukierunkowanie banków komercyjnych na maksymalizację osiąganego zysku sprawia, że przedsiębiorcy prowadzący małe i średnie firmy na obszarach wiejskich nie są postrzegani jako intratni klienci. Wyrazem tego jest brak możliwości negocjowania przez nich kosztu oraz warunków uzyskania kredytu.

Badania wykazały, że blisko połowa przedsiębiorców wiejskich, którzy skorzystali z kredytu, zaciągała go w banku spółdzielczym. Jest to dowód na to, że bank spółdzielczy wciąż pozostaje jedną z głównych instytucji finansowych kredytujących przedsiębiorczość obszarów wiejskich. Według respondentów kluczową rolą banku spółdzielczego w aktywizacji przedsiębiorczości na terenach wiejskich jest

dostarczanie tanich kredytów lokalnym przedsiębiorcom. Wspieranie nowych inicjatyw gospodarczych, pomoc w ich rozwoju i funkcjonowaniu nie tylko sprzyja kształtowaniu postaw przedsiębiorczych w danym środowisku, ale tworzy również przyjazny klimat społeczny dla przedsiębiorców i biznesu. Lokalny charakter działania i dobra znajomość klientów banku pozwalają bankom spółdzielczym na finansowanie inwestycji z większym uwzględnieniem osoby przedsiębiorcy niż założeń przedstawionych w biznesplanie. Podmioty gospodarcze, którym udało się uzyskać kredyty w banku spółdzielczym, wydatkowały je nie tylko na bieżące regulowanie zobowiązań, ale podejmowały również działania związane z rozwojem firmy i tworzeniem nowych miejsc pracy. Można przypuszczać, że przedsiębiorstwa te, dostrzegając korzyści, jakie uzyskały dzięki wsparciu kredytowemu ze strony banku spółdzielczego, nie skupiają się wyłącznie na podtrzymaniu istniejącej działalności gospodarczej, ale uwzględniają w swych planach podejmowanie dalszych działań przedsiębiorczych.

Literatura

- Adamowicz M., Kołodziej E., *Uwarunkowania i następstwa konkurencyjności banków spółdzielczych*, [w:] Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1118, red. S. Urban, Wydawnictwo AE, Wrocław 2006.
- Grzywacz J., *Źródła finansowania nowego przedsięwzięcia*, [w:] *Przedsiębiorczość. Jak założyć i prowadzić własną firmę*, red. H. Godlewska-Majkowska, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa 2009.
- Kłodziński M., *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich*, [w:] *Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich wschodniego i zachodniego pogranicza*, red. M. Kłodziński, A. Rosner, PAN IRWiR, Warszawa 2000.
- Niedzielski E., *Małe przedsiębiorstwa na terenach wiejskich – w teorii i praktyce*, [w:] *Agrobiznes – pozarolnicze przedsięwzięcia gospodarcze na obszarach wiejskich*, red. L. Pałasz, Wydawnictwo Wydziału Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej Akademii Rolniczej w Szczecinie, Szczecin 1998.
- Piecuch T., *Kapitał w procesie podejmowania i prowadzenia przedsiębiorczej działalności gospodarczej*, [w:] *Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – szanse i zagrożenia*, red. K. Jaremczuk, PWSZ w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2003.
- Sopoćko A., *Finansowanie wzrostu gospodarczego w Polsce*, [w:] *Fenomen transformacji. Próba analizy*, red. A. Nowak, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania UW, Warszawa 2005.
- Wielewska I., *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich jako efekt zrównoważonego rozwoju i jej wspieranie*, [w:] *Zrównoważony i trwały rozwój wsi i rolnictwa*, red. M. Adamowicz, Wydawnictwo SGGW w Warszawie, Warszawa 2006, s. 65.

**THE ROLE OF A COOPERATIVE BANK
IN THE CREATION OF ENTREPRENEURSHIP
IN RURAL AREAS WŁODAWA DISTRICT**

Summary: The purpose of this paper is to determine the significance of a cooperative bank in promoting entrepreneurial initiatives in rural areas. This paper was prepared on the basis of results of tests conducted on a group of 30 companies. An action which can have a significant impact on the formation and functioning of rural businesses is credit support from the cooperative bank. Unfortunately, the degree to which enterprising individuals use such support is relatively small. Entrepreneurs setting up and operating in most companies use their own funds, treating the loan as the last resort.

Keywords: cooperative banks, business, credit.